

МЕХАНІЗМ УДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ

студент, Лимар В.В.

(наук. керівник, асистент Кобушко І. М.)

Удосконалення механізму стягнення податку на додану вартість як складової системи оподаткування є важливим науковим і практичним завданням та однією з актуальних загальноекономічних проблем, що потребує розв'язання. ПДВ за своєю суттю є не тільки джерелом формування доходів бюджету, а й досить важливим регулятором економічних процесів.

У проєкті Податкового кодексу було запропоновано замінити податок на додану вартість податком з реалізації. Ця заміна зумовить створення нерівних умов ціноутворення, оскільки, на відміну від ПДВ, він не передбачає запровадження механізму податкового кредиту, у зв'язку з чим більшого податкового навантаження зазнаватимуть підприємства-виробники. Через відсутність механізму відшкодування податок з реалізації може створити несприятливі умови для здійснення капіталовкладень та активізації підприємницької діяльності.

Отже, податок на реалізацію не є ефективною заміною ПДВ. Це пов'язано також як із складністю і високим затратами на його адміністрування, так і з накопиченням податків у ціні внаслідок стягнення податку на раніше сплачений податок, що призводить до кумулятивного зростання цін.

Пропозиція щодо встановлення диференційованих ставок ПДВ (5% - для продуктів харчування без будь-якої переробки, що належать до товарів першої необхідності, дитяче взуття та одяг; 10% - для продуктів харчування, що пройшли переробку; 15% - для всіх інших товарів, які реалізуються на території України; 0% - для товарів, що експортуються) може лише ускладнити процес обчислення й адміністрування та призвести до численних зловживань.

Існує думка науковців, що скорочення діючої ставки ПДВ сприятиме зменшенню податкового тиску і зменшенню ухиляння від оподаткування. Це в майбутньому могло б привести до здешевлення вітчизняної продукції, зростання бюджетних надходжень за рахунок поживлення підприємницької діяльності, зменшення ухиляння від

оподаткування, розширення попиту. Так як податок на додану вартість є головним наповнювачем бюджету, було б помилкою скорочувати ставку ПДВ без розширення його бази та суворішого адміністрування. Теоретично ці заходи дали б змогу отримувати такі самі надходження від нижчої ставки, але тільки якщо вони передуватимуть зниженню ставки, а не навпаки.

В цілому, економічна теорія не дає однозначної відповіді про доцільність застосування ПДВ замість альтернативних джерел державних доходів (податку на роздрібні продажі і податку на заробітну плату). З одного боку, можна сказати, що важливими перевагами ПДВ є: його нейтральність відносно багатьох господарських рішень (зокрема про інвестиції); переваги в частині організації зовнішньої торгівлі (звільнення від ПДВ товарів, що експортуються); стійкі надходження до бюджету (по частинах у міру просування товару від виробника до споживача); вбудований механізм самоконтролю платників податків, зручні технічні можливості для аудиту і виявлення фактів ухилення від його сплати. З іншого боку, він: вимагає добре поставленого обліку і адміністрування; є пропорційним, що не завжди зручно з позиції перерозподілу доходів з міркувань соціальної справедливості; містить можливості для ухилення від сплати шляхом маніпуляцій з платежами і документами.

Ні теорія, ні практика не дають переконливих аргументів на користь заміни ПДВ податком з реалізації. Податок з реалізації може бути ефективним тільки при низьких ставках, тому що його стає дуже важко адмініструвати, якщо ставки зростають. В даний час реальної альтернативи ПДВ не існує.

Необхідно перебудувати механізм дії ПДВ так, щоб він не тільки не перешкоджав ефективному розвитку економіки, але навпроти, став важливим чинником її стабільного економічного зростання. Важливою передумовою вирішення цієї проблеми є критичне узагальнення досвіду розвинених Європейських країн, в яких сфера впливу ПДВ неухильно підвищується і які зуміли забезпечити ефективне функціонування механізму дії цього податку.